

Ami megmaradt...

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ történetének ötödik évtizede

BARTOS Éva

Már a cím is pontatlan. Az ötödik évtized ugyan igaz, de az már nem a Könyvtártudományi és Módszertani Központé. Ez az évtized valójában a Könyvtári Intézet történetének első évtizede. Mi változott meg az új jogszabály és az új név következtében? És mi maradt meg?

Ez az évtized két vezetői ciklust foglal magában. Az első ciklus igazgatóját, *Dippold Pétert* nem fűzték közvetlen élmények, kötelékek a korábbi KMK-hoz, objektíven tudott, a jogszabályi követelményeknek megfelelően, intézményt tervezni és alakítani. (Hívására jöttem vissza én is 17 év távollét után az Intézetbe.)

A '90-es évek legvégén – a rendszerváltás utáni traumákat kiheverve – újra nagy pezsgésben volt a könyvtáros szakma. Az 1997. évi CXL.

törvény és annak követő jogszabályai megszlárdították az intézményi működési kereteket, a könyvtáros pályakép felépítésének lehetősége a szakmai presztízs erősítését csillantotta meg, a komoly támogatásokkal beinduló informatikai fejlesztések pedig garanciát ígértek arra, hogy a szakma lépést tud tartani a korszerűsítés követelményeivel. Stratégiai időszakokra lebontott könyvtárügyi fejlesztések tették tudatossá és tervezhetővé a munkát.

A jogszabályban rögzítettek szerint a Könyvtári Intézet kettős függősége (OSZK és minisztérium) változatlanul megmaradt, alapvető feladatainak meghatározása leképezte az akkor meglévő négy osztály szakmai feladatait. A munkatársak létszáma addigra már csak 40 körül mozgott. A jogszabály a szakmai feladatokhoz rendelt anya-

giak fölötti önálló rendelkezésről is beszél, azonban a gyakorlatban – az egyéb, a költségvetési intézményekre előírt gazdálkodási szabályozás miatt – ez kezdettől fogva egyáltalán nem tudott érvényesülni.

Mint említettem, a 2000-es évek eleje, vagyis az első igazgatói ciklus időszak az egész könyvtáros szakma magára találásának időszaka volt, a rendszerszerű működés kiépülésének kezdete, a nagy szakmai szervezetek szerepének növekedése, lázas készülődés a közelgő Európai Unió csatlakozására. Ezek a körülmények meghatározták a Könyvtári Intézet viszonyát a szakmához. A stratégiai célkitűzések megvalósításán való közös munkálkodás során – úgy érzem – sikerült elfogadtatni az Intézetet, de ez a folyamat nem volt nehézségek nélküli. Kimondva vagy kimondatlanul az volt a cél és az elvárás, hogy „a Könyvtári Intézet a szakma megkerülhetetlen intézménye legyen”, mielőbb azzá váljon.

A második igazgatói ciklus személyemhez kötődik, 2005 ősztől számít ez az idő. Tudtam, hogy a pályám csúcsára érkeztem. Korábban legmerészebb álmaimban sem mertem ilyenre gondolni, a nagy elődök tisztelete miatt. Az a korábbi hét esztendő, amit 1977-től 1983-ig töltöttem a KMK-ban, a kialakítandó vezetői stílus, koncepció szempontjából rendkívül meghatározó volt számomra. Egy olyan időszak KMK-járól őriztem az emlékeimet, mely a kötetben megszólaló minden visszaemlékező szerint az intézmény legjobb éveinek számított. 1993-ban tettem erről „vallomást” a *Könyvtáros* hasábjain „*Üzenet egykori iskolámba*” címmel. Valóban a KMK volt az én élet-iskolám, ott kaptam annyi szakmai és emberi municiót, amivel később, egyre felelősebb beosztásokba kerülve is, úgy érzem, meg tudtam felelni a követelményeknek. Kinevezett igazgatóként természetesen azt szerettem volna, ha sikerül ötvöznöm a KMK legjobb, megőrzésre méltó hagyományait az újfajta szervezettséggel, új szokásokkal, új munkamódszerekkel.

Hogy ebből mi valósult meg?

Szakmai szempontból *kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központként* fogalmaztam meg az Intézet lényegét (2006-ban a *Könyv Könyvtár Könyvtáros* kérdéseire adott interjúban), mely módszertani, képzési, információs és dokumentációs szolgáltatást, szervezetfejlesztési, minőségfejlesztési stb. tanácsadást nyújt a könyvtári rendszer egésze, az egyes könyvtárak és a benne dolgozó könyvtárosok számára.

A többszörös névváltozáson átment, jelenlegi *Kutatási és szervezetfejlesztési osztályon* készülő felmérési anyagok, helyzetfeltáró tanulmányok, elemzések, országos nyilvántartások, minőségfejlesztési útmutatók, valamint a közelmúltban megindult szakmai műhelymunkák a könyvtári rendszer működését és fejlesztését szolgálják, visszajelzéseket adnak az ágazati szakmapolitikai irányítás számára, információt szolgáltatnak a fenntartók és közvetve az egész társadalom számára.

Az ugyancsak névváltozáson átment oktatási részleg, pontos nevén *Oktatási és humánerőforrás-fejlesztési osztály* is stratégiaileg fontos kulcsterületet gondoz, az utóbbi években jelentős lépéseket tett a könyvtárosok képzése, továbbképzése területén. Felnőttképzési akkreditált intézményként, valamint az OKJ-s segédkönyvtáros képzés országos vizsgaszervezőjeként évente több száz könyvtári munkatárs szakmai fejlődését segíti elő határon innen és túl. A képzésekhez színvonalas kiadványokat, segédleteket jelentet meg, távoktatási felületet működtet, dolgozik a könyvtárosok és informatikai szakemberek minősítési rendszere bevezetésének előkészítésén.

A *Könyvtörténeti és könyvtártudományi szakkönyvtár* funkciója bővült az európai könyvtörténeti gyűjtemény, valamint az „OSZK-múzeum” kezelésével, továbbá a nemzetközi kapcsolatok ápolásával. Szakmai információs és dokumentációs szolgáltatásaik egyre inkább az elektronikus formátum felé tartanak, a használói kívánalmaknak megfelelően. Gyarapítási keretük évek óta nincs – a kívánalmaktól eltérően!

Megmaradt az Intézet két jelentős szakmai orgánuma, a *Könyvtári Figyelő* és a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* (a Könyvtáros jogutódja).

És ki/mi maradt a KMK színes, már-már deviáns egyéniségeiből, sajátos hangulatából, a „demokrácia szigete”-élményből, hogy ne mondjam *feeling*-ből? Összehasonlítási alapja csak annak a néhány embernek van, aki a régit és az újat is megtapasztalta. Kívülről pedig nem tudom, ebből egyáltalán mit lehet érzékelni. Mint egyike a régi-új embereknek, úgy érzekelem, bizonyára ritkább ma az „öntörvényű zseni” közöttünk, s kevesebb a „laza beszélgetős” program, a demokrácia korábbi titkos élményéből pedig mindennapos közbeszéd vált. Kapitalizálódó világunkban a versenyhelyzet kialakulása, a gazdaságosság, a hatékonyság, a hasznosulás szempontjának előtérbe kerülése meglehetősen erős szemlélet változást hozott számunkra, amit tréfásan így tudnék érzékeltetni:

KMK 40 év + 25% Áfa = Könyvtári Intézet

Az Intézet létszáma tovább csökkent (mint ahogy az ország könyvtáraiban mindenütt), az egyre több feladatra egyre kevesebb ember jut,

ennek következtében sokkal feszítettebb a munkatempó. A számítógépek és az internet révén felgyorsult, és persze, egyúttal felszínesebb is lett az életünk, a régi telefonálgató, levelezős, a vidéki könyvtárakban hosszan elidőzős kapcsolattartás, ami a régi jó szakmai és emberi barátságok alapja volt, ma már elképzelhetetlen. A versenyképesség, a teljesítménymutatók felmutatása miatt viszont egyidejűleg szervezettebb, tervezettebb, tudatosabb, sokkal inkább kontrollált lett a munkavégzésünk. Mindaz, amit felsoroltam, persze, nemcsak a KMK és a Könyvtári Intézet viszonylatában, hanem az életünk minden dimenziójában tetten érhető változás.

Valami elveszett tehát, amit ma már nem is lehetne, s talán nem is szeretnénk ugyanúgy folytatni. KMK-s nosztalgiáinkat azért őrizgetjük, ugyanúgy, mint gyermekkori emlékeinket.

Azért az jó lenne, ha a szakmai igényesség és kezdeményezőkézség, a konstruktív viták előrevivő ereje, az egymás munkája iránti érdeklődés és általában az őszinte emberi kapcsolatok – továbbra is a megőrzött értékeink közé tartoznának!

6. kép

Hölgyesi Györgyi, Fehér Miklós, Bartos Éva 2004-ben
a Luca-napi rendezvényen

7. kép

Győri Erzsébet az 1986-os békéscsabai vándorgyűlésen. Mellette: Huszár Ernőné (az MKKE Könyvtár igazgatója) és Sárdy Péter (MM)

8. kép

*Külföldön élő magyar könyvtárosok találkozója 1980.
Gerő Zsoltné és Papp István*